

Pravi Bog in pravi človek

Leon Veliki in kristološke zmote

Sv. Leon je bil papež od leta 440 do 461. To obdobje je bilo v cerkvenem življenju močno zaznamovano s kristološkimi spori. Devet let pred začetkom njegovega pontifikata je efeški koncil (Efez, 431) obsodil nestorianizem, sredi njegovega pontifikata pa je najprej potekala tako imenovana roparska sinoda (Efez, 449), kjer Leonovi legati nismo mogli spregovoriti, nato pa kalcedonski koncil (Kalcedon, 451), ki je obsodil Evtiha in s tem monofizitizem.

Kristološka razprava petega stoletja je bila v bistvu nadaljevanje problema, ki se je začel že z Apolinarijem. Gre za vprašanje, kako enim subjektu v eni osebi, torej v Kristusu, sobivata njegova božanskost in človeškost. Antiohijsko okolje je dalo poudarek na integriteto človeške narave v Kristusu, v aleksandrijskem okolju pa so dali poudarek na edinost učlovečenega Logosa. Pri obeh šolah pa gre v prvi vrsti za vprašanje človeškega odrešenja.

Leta 428 je Nestorij, ki je izhajal iz antiohijske šole, postal škof v Carigradu. Nasprotoval je temu, da bi Marijo imenovali Božja Mati (*Theotokos* – Bogorodica). Namesto tega je za poimenovanje Marije uporabljal naziv *Christotokos*. Ciril Aleksandrijski je

Nestorija obtožil, da je razdelil Kristusa, da zagovarja dva Kristusa in dva sina, človeka in Boga, česar pa Nestorij ni priznal. Res pa je, da gre pri njegovem nauku za strogo ločevanje lastnosti človeške in božje narave v Kristusu. K temu ga je vodila skrb za integriteto Kristusove človeške narave, ki jo je razumel kot celotno osebnost, ki je zmožna svobodne pobude.¹ Pri Nestoriju je razviden problem s sprejemanjem in razumevanjem s pripisovanjem pridevkov, ki so lastni Kristusu kot Božjemu Sinu, Kristusu kot človeku in obratno (*communicatio idiomatum*). Leon je nasprotoval tej zmoti in je poudarjal združitev dveh oseb v enem Jezusu Kristusu.

V svojem 96. govoru, ki je objavljen v tej številki Tretjega dne, pa Leon nasprotuje Evtihovi zmoti. Evtih, ki je bil arhimandrit večjega carigrajskega samostana, je bil Nestorijev nasprotnik in prijatelj Cirila Aleksandrijskega. Na razvoj kristološke razprave je vplivalo tudi njegovo prijateljstvo s Hrizafijem, vplivnim evnuhom na dvoru bizantinskega cesarja Teodozija II..

Evtihov nauk je sledil misli Cirila Aleksandrijskega. Pred stalno sinodo v Carigradu je leta 448 zanikal, da bi zavračal Kristusovo človeškost na Apolinarijev ali Valentinov

način (doketizem), hkrati pa je priznal, da je Kristus *homousios* (konsubstancialen, istega bistva) z nami. Prav tako je bil mnenja, da je iz dveh narav pred združitvijo nastala samo ena narava po združitvi (monofizitizem).²

Ker je med kristološkim sporom in predvsem v času roparske sinode imel Evtih oporo v vnuhu Hrizafigju, ga je posredno podpiral tudi cesar Teodozij II.³ Teodozijeva podpora ga je varovala pred obsodbo. Njegov nauk je bil tako obsojen šele po Teodozijevi smrti na kalcedonskem koncilu leta 451.

Leon Veliki je nasprotoval Evtihovemu nauku, kar je razvidno tako iz njegovih pisem, predvsem Pisma Flavijanu, kot njegovih govorov. Po papeževem mnenju zagovarjanje dveh narav pred združitvijo Evtiha vodi k Origenu, ki je zagovarjal, da duše obstajajo že pred spočetjem.⁴ Prav tako pa je Leon prepričan, da zanikanje Kristusove konsubstancialnosti z ljudmi pomeni tudi zanikanje resničnosti njegove človeške narave, zato Evtiha poveže z apolinarističnimi in doketističnimi zmotami.⁵ Doketizem, ki trdi, da ima Kristus zgolj navidezno telo, pa za papeža pomeni zanikanje odrešenjske skrivnosti.⁶ Odrešenje človeka je ena od osrednjih točk Leonovega nauka in razlog za njegovo ostro nasprotovanje teološkimi zmotam.

OZADJE 96. GOVORA IN NEKATERI NJEGOVI POUČENJA

V tem tudi kristološko zelo razburkanem obdobju je papež imel tudi svoj 96. govor, ki ni nastal pred letom 457⁷ in ga je imel v baziliki sv. Anastazije. Ta cerkev se je nahajala v trgovskem delu Rima, kjer so egiptovski trgovci, ki so takrat v Rim prinesli Evtihov nauk, lahko opravljali svojo dejavnost in so morda tam tudi stanovali.⁸ Kot je razvidno iz začetka govora, je Leon s svojo pridigo nasprotoval ravno trgovcem iz Aleksandrije in njihovi proti-kalcedonski dejavnosti v Rimu.

Papež kot eno od pomembnih pastoralnih nalog čuti dolžnost, da svoje vernike obvaruje pred krivim naukom, kar pojasni v uvodu v svoj govor. Temu pojasnilu pa takoj sledi predstavitev aktualne problematike v mestu, ki je posledica tega, da so egiptovski trgovci širili monofizitsko zmoto. Leon svoje vernike spodbudi, naj ostanejo zvesti katoliškemu nauku in apostolski veroizpovedi.

V začetku Evtihove zmote se je Leon skliceval na apostolsko veroizpoved, ki so jo po njegovem prepričanju sestavili apostoli; tako se je na primer na apostolsko veroizpoved skliceval v Pismu Flavijanu (Pismo 28) in v Pismu 45,2. Kasneje pa je izvedel, da na vzhodu ne priznavajo apostolskosti te veroizpovedi, zato se je v naslednjih pismih, namenjenih vzhodnim cerkvam, oprl na nicejsko veroizpoved. V tem govoru, pa tudi v drugih božičnih govorih, pa se ponovno sklicuje na apostolsko veroizpoved, saj govori svojim vernikom, ki ne dvomijo v avtoriteto apostolske veroizpovedi.

V Evtihovi zmoti Leon vidi zanikanje resničnega Kristusovega učlovečenja, ki pomeni zanikanje Kristusove resnične človeške narave, zato to zmoto primerja s Fotijevo zmotom, z maniheizmom in z apolinarizmom. Fotij je zagovarjal, da je Jezus Kristus samo človek, manihejci so zanikali resničnost Kristusovega človeškega telesa, apolinaristi pa so zagovarjali Kristusovo nepopolno človeškost, saj naj bi Kristus prevzel le nižji del človeške duše in telo. V vseh treh primerih gre za to, da v Kristusu manjka ali pa je bistveno okrnjena ena od dveh narav. Za Leonovo kristologijo in soteriologijo je bistveno prav to, da je Kristus pravi Bog in pravi človek, kar pove v nadaljevanju svojega govora. Ta izraz je Leon uporabljal že pred Evtihovo zmotom. Izraz pravi Bog in pravi človek pomeni, da sta obe naravi celoviti tudi po učlovečenju. Ta izraz pa ni Leonova novost, ampak ga najdemo tudi pri drugih cerkvenih očetih, kot sta na primer sv. Hilarij in sv. Avguštin, prav tako pa sta jo uporabila tudi Ciril Aleksandrijski in Janez Antiohijski

v tako imenovani *formula unionis* leta 433. V nadaljevanju govora Leon pokaže, kje v Kristusovem življenju se odraža Kristusova človeška in kje božja narava.

Svoj govor papež zaključi z opozorilom, naj se izogibajo krivovercev, saj so obsojeni s pravično sodbo. S pravično sodbo se sklicuje na obsodbo Evtihove zmote, ki jo je izrekel kalcedonski koncil leta 451 in s katero je monofizite izobčil iz Cerkve.⁹ Temu svarilu pa sledi zaključna spodbuda k zvestobi apostolskemu izročilu in Katoliški cerkvi, da jih bo Kristus sprejel v večnost.

- ¹ Prim. M. Simonetti, »Nestorio-Nestorianismo«, v *Nuovo dizionario patristico e di antichità cristiane* (NDPAC). F-O, ur. A. Di Berardino, Institutum patristicum Augustinianum, Rim, 2007, 3482-3485.
- ² Prim. M. Simonetti, »Monofisiti«, v: NDPAC. F-O, 3341-3347.
- ³ Prim. A. Di Berardino, »Eutiche«, v: NDPAC. A-E, 1870-1871.
- ⁴ Prim. Leon Veliki, *Pismo* 35,3.
- ⁵ Prim. Leon Veliki, *Pismo* 124,2.
- ⁶ Prim. Prim. Leon Veliki, *Govor* 91,2.
- ⁷ Prim. A. Chavasse, »Le Sermon 96«, v: Leon Veliki, *Tractatus septem et nonaginta*, CCL 138 A, Brepols, Turnhout, 1973, 591-592.
- ⁸ Prim. M. Pratesi, »Commento«, v: Leon Veliki, *I Sermoni del ciclo natalizio*, Nardini Editore, Fiesole, 1998, 394.
- ⁹ Prim. M. Pratesi, »Commento«, v: Leon Veliki, *I Sermoni del ciclo natalizio*, Nardini Editore, Fiesole, 1998, 398.

Med stebri Sagrade Familie

